

А. А. СОЛДАТЕНКО*Ангеліна Анатоліївна Солдатенко, аспірантка
Київського університету права НАН України***ВІДМЕЖУВАННЯ ПРИЧЕТНОСТІ ДО ЗЛОЧИНУ ВІД СПІВУЧАСТІ**

Частка суспільно небезпечних посягань, вчинених у співучасті, традиційно значна у структурі злочинності України. Тому цьому інституту кримінального права приділялася й зараз приділяється належна увага у теорії кримінального права. Зокрема, свої праці дослідженню співучасті присвячували В. О. Алексєєв, Д. П. Альошин, П. П. Андрушко, В. П. Бахін, І. М. Борисов, М. П. Берестовий, Ф. Г. Бурчак, М. К. Гнетєв, О. Ф. Долженков, Р. Р. Галіакбаров, Н. О. Готорова, В. П. Ємельянов, А. Ф. Зелінський, М. С. Карпов, О. О. Кваша, Г. А. Крігер, С. А. Кузьмін, І. П. Малахов, М. І. Мельник, Ю. В. Москвін, В. О. Навроцький, Р. С. Орловський, А. В. Савченко, І. В. Сервецький, А. І. Писецький, В. С. Прохоров, П. Ф. Тельнов, М. І. Хавронюк, В. П. Шеломенцев та інші. Дослідженню причетності, її окремих видів присвячували свої праці А. С. Беніцький, Г. Б. Віттенберг, П. М. Панченко, І. А. Бушуєв, Г. І. Баймурзін, В. Г. Смірнов, Б. С. Утевський, Р. А. Хрулінський-Бурбо та ін. Незважаючи на ґрунтовну розробку кожного з цих інститутів у науці кримінального права залишилися недостатньо розробленими питання відмежування співучасті від причетності, вивчення спільних і відмінних рис цих інститутів в українському кримінальному праві. Дискусійними залишаються саме поняття причетності, його сутність та її місце у структурі кримінального права, окремі види, спільні та відмінні ознаки, які розмежовують поняття злочину, причетності і співучасті. У наукових джерелах висловлені різні погляди на віднесення причетності до загальної частини кримінального права, спірним залишається і визнання потурання самостійним видом досліджуваного інституту. Дана публікація має на меті висвітлити ці питання і погляди автора на шляхи їх вирішення.

У науці кримінального права склалися наступні доктринальні підходи на співвідношення співучасті та причетності до злочину.

Перший з них визнає причетність видом співучасті. Наприклад, у деяких країнах англо-саксонської системи права, наприклад у Великобританії і США особи, причетні до злочину, визнаються співучасниками т.зв. другого ступеня, хоч і вчиняють своє діяння після вчинення основного або головного злочину¹. Отже, для визнання особи співучасником згідно з цією теорією не має значення, коли мало місце причетне діяння, до чи після основного посягання. Причетність у кримінальному праві України також історично відокремилася від інституту співучасті у злочині. Свого часу особи, причетні до вчинення злочину, а також, винні в потуранні іншому посяганням, розцінювалися як співучасники. Ціла низка німецьких криміналістів, наприклад, Борст, Клейн, Тітман, Клейншорд, А. Фейербах вважали осіб, причетних до вчинення злочину, співучасниками. У німецькому кримінальному праві прихильники визнання причетності видом співучасті класифікували усіх співучасників на винуватців, пособників та причетних до злочину². Вперше термін причетність був вжитий у декреті Ради народних комісарів РРФСР від 8 травня 1918 року «Про хабарництво». Згідно з п. 2 даного нормативного акту причетні до давання хабара службовці піддаються такому ж покаранню як і безпосередні винуватці. Другим нормативним актом, що передбачав відповідальність за причетність до злочинів, був Декрет Раднаркому від 22 червня 1918 року «Про спекуляцію». Стаття 2 цього Декрету проголошувала: «Підбурювачі, пособники і причетні до названих вище діянь особи караються нарівні з головним винуватцем». Аналогічні норми містилися й у низці інших нормативних актів. Отже, поняття причетності почало вживатися законодавцем безпосередньо у нормативних актах і повністю ототожнювалося із співучастю у злочині. Дещо конкретизовано були викладені норми про причетність у Керівних началах з кримінального права РРФСР 1919 року. Відповідно до ст. 24 цього нормативного акту «пособниками є ті, хто, не приймаючи безпосередньої участі у виконанні злочинного діяння, сприяє його виконанню словом або ділом, порадами, вказівками, усуненням перешкод, прихованням злочинця або слідів злочину, або потуранням, тобто не перешкоджанням вчиненню злочину³. У радянський період розвитку кримінального права, частиною якого на той час було й кримінальне право нашої країни, характеризується виокремленням інституту причетності від співучасті й розгляду його, як у теорії, так і на нормативному рівні, як самостійного кримінально-правового поняття.

2. Друга доктрина, представниками якої виступили деякі німецькі й російські криміналісти 19-го ст., не визнавала причетність співучастю, але надавала діяльності причетної особи статус злочину, додаткового до основного посягання, визнаючи за причетністю акцесорний характер злочинної діяльності. Діяння, що являє собою причетність, розглядалося не самостійно, а тільки у взаємозв'язку з основним злочинном, до якого воно і є причетним.

А. І. Бушуєв висловив думку, що нова теорія, не визнаючи причетність співучастю, розцінює даний інститут як самостійну форму співвинуватості, додатковою винністю⁴. При цьому вчений використовував аналогічні погляди деяких німецьких науковців, зокрема Бауера, Зандера, а також дореволюційного російсь-

кого криміналіста О. С. Жиряєва. Останній вважав, що при спільній злочинній діяльності декількох злочинців може бути присутня співучасть і причетність. В обґрунтування своїх поглядів О. С. Жиряєв вказував, що особи, причетні до іншого злочину, завжди віддаються до суду спільно з особами, винними в основному (первинному) посяганні, а караність осіб, винних у причетності завжди залежить від караності основних злочинців (осіб, винних в основному посяганні)⁵. Сама поява такої оригінальної кримінально-правової доктрини обумовлена розвитком вчення про співучасть, а подібне визначення природи причетності дуже наближене до співучасті. Очевидним недоліком такого підходу для визначення місця причетності у кримінальному праві було визнання т. зв. спільної вини співучасників і осіб, причетних до посягання. Крім цього, з позицій причетності як додаткового, а не самостійного злочину важко пояснити кваліфікацію окремих видів причетності як самодостатніх кримінальних деліктів. Звертає на себе увагу й змішування згаданими вище науковцями у науці кримінального права матеріальних (поняття і місце причетності у кримінальному праві) й процесуальних (спільний розгляд проваджень за основним злочином і причетним діянням) інститутів. Принцип спільної вини невідомий вітчизняному кримінальному законодавству і суперечить іншій його засаді: принципу індивідуальної відповідальності.

3. Третій підхід у науці кримінального права зводиться до надання як співучасті, так і причетності самостійного кримінально-правового значення, визнаючи кожне з цих понять самодостатнім інститутом кримінального права. Саме так і сформульовані у КК України обидва ці інститути.

Визначені нормативно ознаки причетності контрастують із поняттям співучасті. Частина 5 ст. 27 КК України розпочинається словами «Не є співучаство...». Отже, закон про кримінальну відповідальність прямо передбачає, що особи, причетні до вчинення злочину, у будь-якому разі не можуть визнаватися співучасниками.

Співучасті і причетності притаманні спільні ознаки. Зближує їх вже сам факт, що лише на певному етапі розвитку кримінального права саме з співучасті, а не з іншого інституту Загальної частини кримінального права була відокремлена причетність. Важливою спільною ознакою і причетності, і співучасті є форми, у яких можливе вчинення кожної з них. Загально визнано у науці кримінального права, що діяльність окремих співучасників можлива як у формі активних дій, так і бездіяльності. Дане положення стосується і причетності. Після декриміналізації недонесення, причетність також може проявлятися у формі дій, а один з її видів – потурання – може бути вчиненням шляхом бездіяльності.

Другою важливою спільною рисою цих інститутів є обов'язкова участь двох суб'єктів злочину. Відповідно до ст. 26 КК України співучаство є умисна спільна участь двох або більше суб'єктів у вчиненні умисного злочину. Стосовно співучасті важливо, щоб кожен з співучасників був наділений усіма ознаками суб'єкту злочину. У слідчій і судовій практиці зустрічаються помилки, коли один з учасників не є суб'єктом злочину, наприклад, не досягнув віку, з якого настає відповідальність за скоєне, але дії іншого спільника кваліфікують як злочин, вчинений за попередньою змовою групою осіб. Скасовуючи постановлені у кримінальній справі рішення колегія суддів Судової палати з кримінальних справ Верховного Суду України зазначила «згідно з ст. 26 КК України співучаство у злочині є умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину». Вирок суду змінено, оскільки вчинення засудження злочину у сфері незаконного обігу наркотичних речовин за участю малолітньої дитини, яка не досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність за цей злочин, не можна кваліфікувати як вчинений групою осіб⁶.

Аналогічна ухвала була постановлена колегією суддів Судової палати з кримінальних справ Верховного Суду України 8 липня 2010 року⁷. На нашу думку, ці помилки зумовлюються попереднім змістом ст. 19 КК України 1960 року, у якій співучаство визнавалася спільна участь двох або більше осіб (а не суб'єктів) у вчиненні злочину. У нині чинному КК України ця неточність усунута, однак поодинокі випадки зазначених вище помилок ще трапляються у слідчій та судовій практиці.

При причетності до злочину (котрий має свого суб'єкта) одним суб'єктом злочину вчиняється діяння, яке можна розцінювати як основне або головне (первинне), а іншим суб'єктом злочину – діяння, що являє собою причетність. Важливо, що це не може бути одна й та сама особа: якщо виконавець основного злочину приховує наслідки свого діяння – причетність відсутня. На цю обставину слушно звернув увагу А. С. Беніцький⁸. Даний автор наводить приклад причетності, коли одна особа може бути виконавцем основного, так званого предикатного злочину, а потім діяння – що є причетним до згаданого первинного посягання. Це легалізація коштів, здобутих злочинним шляхом⁹. Таким чином, у підсумку завжди є два самостійних кримінальних правопорушення з двома суб'єктами, і лише у одному випадку – з одним суб'єктом. Діяння, що являє собою причетність, можливе під час або після вчинення основного злочину. Однак потурання в часі може вчинятися і до початку основного злочину, зокрема на стадії готування до такого¹⁰.

Іноді межу між причетністю і співучастю провести непросто. Якщо особа заздалегідь, ще до вчинення злочину, обіцяла вчинити дії, перераховані у ч. 6 ст. 27 КК України, вона набуває статусу співучасника, про що прямо наголошено у ч. 5 цієї ж статті. Якщо такі діяння не обіцяні заздалегідь, то вони являють собою причетність до злочину. Але важливо, що йдеться саме про види причетності, а не про будь-які суспільно небезпечні посягання, вчинені у зв'язку з іншим злочином. Якщо особа заздалегідь обіцяє, що після вчинення злочину надасть у кримінальному провадженні завідомо неправдиві показання – співучасть відсутня, але відсутня і причетність. У цьому зв'язку цікавий приклад з судової практики навів проф. А. А. Піонтковський у своїй монографії «Вопросы Общей части уголовного права в практике судебно-прокурорских органов». Х., знаючи про розбій, вчинений її чоловіком, підбурила своїх знайомих Л. і Г. створи-

ти винному штучне алібі і надати про це завідомо неправдиві покази. За таке діяння Х. була засуджена як співучасник розбою за приховання цього злочину. Судова колегія з кримінальних справ Верховного суду СРСР такий вирок скасувала і кваліфікувала дії Х. як підбурювання до давання завідомо неправдивих показань¹¹. З цього прикладу можна зробити висновок, що ще у 1949 році траплялися вирoki судів, де приховування злочину розцінювалось як співучасть у злочині.

Свого часу судовою практикою було вироблено критерії, за якими певні дії визнавалися співучастю або причетністю. Деякі усталені погляди у судовій практиці стосовно застосування норм про співучасть і причетність при розгляді кримінальних справ про викрадення чужого майна навіть знайшли своє відображення у керівних роз'ясненнях Пленуму Верховного Суду СРСР. Так у п. 13 постанови № 4 від 11 липня 1972 року «Про судову практику у справах про розкрадання державного і громадського майна» зазначено, що як співучасть у розкраданні слід кваліфікувати заздалегідь обіцяне придбання завідомо викраденого майна і заздалегідь обіцяну реалізацію такого майна, а також систематичне придбання у одного й того ж самого викрадача викраденого майна особою, котра усвідомлювала, що це дає можливість викрадачеві розраховувати на сприяння у збуті такого майна¹².

Нормативне визначення співучасті є визначальним і для окреслення поняття причетності до злочину, хоча останнє по суті зводиться до перерахунку окремих видів причетності і порівняння їх з поняттям співучасті. Так, відповідно до ч. 6 ст. 27 КК України не є співучастю не обіцяне заздалегідь переховування злочинця, знарядь і засобів вчинення злочину, слідів злочину чи предметів, здобутих злочинним шляхом, або придбання чи збут таких предметів. Особи, які вчинили ці діяння, підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених ст.ст. 198 та 396 КК України. Якщо подібні діяння обіцяні заздалегідь, вони є пособництвом, тобто співучастю у злочині.

Не є співучастю обіцяне до закінчення вчинення злочину неповідомлення про достовірно відомий підготовлюваний або вчинюваний злочин. Такі особи підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, коли вчинене ними діяння містить ознаки іншого злочину (ч. 7 ст. 27 КК України). Друге речення цієї норми сформульоване таким чином, начебто воно регулює певну категорію суб'єктів злочину, а не вчинені ними діяння.

Заздалегідь обіцяне неповідомлення про злочин не можна визнати пособництвом, оскільки такий вид інтелектуального пособництва не передбачений ч. 5 ст. 27 КК України. Крім цього неповідомлення про злочин, навіть заздалегідь обіцяне жодним чином не сприяє вчиненню основного злочину, не усуває жодних перешкод до цього¹³. На сьогодні такий вид причетності як недонесення декриміналізований, хоча встановлено кримінальну відповідальність за неповідомлення належним установам про перебування особи у небезпечному для життя становищі (ст. 136 КК України).

Однією з об'єктивних ознак співучасті є причинний зв'язок між діяльністю кожного з співучасників і спільним для них усіх злочинним результатом. Такий причинний зв'язок відсутній у причетності, за винятком потурання злочину на стадії його готування, коли бездіяльність особи, зобов'язаної перешкодити можливому злочину перебуває у певному зв'язку із вчиненим безперешкодно злочинним посяганням. Також причетність перебуває у причинному зв'язку з суспільно небезпечними наслідками основного посягання, якщо вона вчинена після початку первинного діяння, однак до його завершення. Особливо це стосується продовжуваних злочинів і злочинів з так званим матеріальним складом, коли настання суспільно небезпечних наслідків після вчинення діяння відтерміноване у часі.

Дискусійним у теорії кримінального права залишається і віднесення причетності до Загальної частини. Зокрема, відомий дореволюційний криміналіст В. Д. Спасович вперше обґрунтував, що причетність розпадається на кілька самостійних злочинів, котрі повинні розглядатися в Особливій частині кримінального права. Подібну позицію займали також М. Д. Сергієвський, П. Д. Калмиков. Г. Віттенберг вказував, що в науці кримінального права матеріально-правова природа причетності залишається невизначеною¹⁴. Висловлювалася у доктрині і позиція про цілковиту відсутність інституту причетності. Авторство такої позиції належить Б. С. Утевському. Подібні погляди висловлював й Р. А. Хрулінський-Бурбо у статті «Против інститута прикосновенности в теории советского уголовного права», опублікованій у «Вчених записках Свердловського юридичного інституту». Останній з названих авторів заперечував існування причетності у кримінальному праві, тому що не визнавав однієї з об'єктивних ознак співучасті – причинного зв'язку між діями співучасників і спільним для них суспільно небезпечним результатом такої діяльності. Р. А. Хрулінський-Бурбо вважав, що не причинний зв'язок, а просто зв'язок між співучасником і його діянням є однією з об'єктивних ознак співучасті. Відтак начебто не має значення, до чи після злочину вчинюється діяння, пов'язане з таким посяганням. У будь-якому разі, на думку науковця, такі злочини пов'язані між собою і обидва є проявами співучасті. В обґрунтування своєї позиції Р. А. Хрулінський-Бурбо наводить декілька прикладів з судової практики 1940–1950-х років, де приховування, недонесення та потурання розцінювалися судами різних інстанцій як пособництво у злочині¹⁵. Однак поодинокі пропозиції і заперечення щодо існування причетності у кримінальному праві не знайшли підтримки серед науковців. Аргументацію Р. А. Хрулінського-Бурбо не можна визнати бездоганною, як і інші пропозиції цього науковця – зокрема ввести кримінальну відповідальність за недонесення про вчинене вбивство чи викрадення чужого майна¹⁶. І. А. Бушуєв відстоював позицію комплексного характеру інституту причетності, який, на думку вченого містить у собі елементи і Загальної, і Особливої частин кримінального права¹⁷. Дійсно, саме в Загальній частині проводиться відмежування співучасті причетності, хоч і споріднених, але самостійних понять. Так само у

Загальній частині визначаються окремі види причетності, які закріплені в якості самостійних складів у Особливій частині кримінального права. Причетність є інститутом Загальної частини кримінального права, хоча її види є окремими кримінально-правовими деліктами. Особлива частина галузі визначає вичерпний перелік злочинів і покарання за їх вчинення. Безспірно при цьому, що поняття злочину, його матеріальні і формальні ознаки належить до Загальної частини. Поняття причетності, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки належать до Загальної частини кримінального права і є підставою для визнання окремих складів злочинів видами причетності.

Адже інститут причетності складають декілька її видів. На сьогодні такий її вид як недонесення, відсутній, натомість з'явилися нові види причетності до злочину, наприклад, заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій (ст. 256 КК України). Вважаємо, що поняття та ознаки причетності, спільні для усіх її видів, повинні бути визначені на нормативному рівні в Загальній частині КК України. Поняттю причетності і переліку її видів слід присвятити окрему норму в чинному КК України. Адже окремі ознаки даного інституту у ч. 6 ст. 27 КК України сформульовані фрагментарно і не відображають усіх існуючих видів причетності, а визначення останньої взагалі відсутнє на законодавчому рівні.

У результаті проведеного дослідження нами отримані такі висновки. Причетність як інститут кримінального права до певного часу розвивалася в межах вчення про співучасть у злочині. Співучасть передбачає спільну умисну участь двох і більше суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину, а у разі причетності основне (первинне) посягання вчиняється одним суб'єктом злочину, а причетне до нього діяння – іншим суб'єктом. Ці два суб'єкти не можуть збігатися в одній особі. Суспільно-небезпечна діяльність співучасників перебуває у причинному зв'язку із спільним для усіх них злочинним результатом. Такий зв'язок відсутній у причетності за винятком злочинного потурання. Також причетність перебуває у причинному зв'язку з суспільно небезпечними наслідками основного посягання, якщо вона вчинена після початку первинного діяння, однак до його завершення. Насамперед це стосується продовжуваних злочинів і злочинів з так званим матеріальним складом, коли настання суспільно небезпечних наслідків після вчинення діяння відстрочене у часі.

¹ Энциклопедия уголовного права. Т. 6. / [проф. Малинин]. – Санкт-Петербург: СПб ГКА, 2007. – С. 526.

² Бушув І. А. Ответственность за укрывательство преступлений и доноительство. – М.: Изд-во Юридическая литература, 1965. – С. 7–8.

³ Панченко П. Преступное попустительство. – Иркутск: Изд-во Иркутского государственного университета, 1976. – С. 7–9.

⁴ Бушув І. А. Вказана праця. – С. 20.

⁵ Там само. – С. 21.

⁶ Судова практика Верховного Суду у кримінальних справах за 2008–2009 роки / за ред. П. П. Пилипчука. – К.: Істина, 2011. – С. 280–282.

⁷ Судова практика Верховного Суду у кримінальних справах за 2010 рік / за ред. П. П. Пилипчука. – К.: Істина, 2012. – С. 20–21.

⁸ Беніцький А. С. Причетність до злочину: проблеми кримінальної відповідальності. – Луганськ, 2014. – С. 19.

⁹ Там само. – С. 61.

¹⁰ Там само. – С. 19.

¹¹ Пионтковский А. А. Вопросы общей части уголовного права в практике судебно-прокурорских органов. – М.: Государственное изд-во юридической литературы, 1954. – С. 15–16.

¹² Сборник Постановлений Пленума Верховного Суда СРСР. – М.: Изд-во «Известия советов Депутатов трудящихся СССР», 1974. – п. 13.

¹³ Беніцький А. С. Причетність до злочину: проблеми кримінальної відповідальності. – Луганськ, 2014. – С. 33.

¹⁴ Виттенберг Г., Панченко П. Прикосновенность к преступлению по советскому уголовному праву. – Иркутск, 1976. – С. 5–6.

¹⁵ Хрулинский-Бурбо Р. А. Против института прикосновенности в теории советского уголовного права // Ученые записки Саратовского юридического института им. Д. И. Курского. Вып. 3. – Саратов: Коммунист, 1952. – С. 168.

¹⁶ Там само. – С. 171.

¹⁷ Бушув І. А. Вказана праця. – С. 3–4.

Резюме

Солдатенко А. А. Відмежування причетності до злочину від співучасті.

У статті проаналізоване співвідношення інститутів причетності до злочину та співучасті. Ці інститути подібні, проте у них є ряд відмінностей. Якщо приховування злочину обіцяне заздалегідь – таке діяння є пособництвом, тобто співучасть у злочині, якщо таке ж діяння заздалегідь не обіцяне – це вже причетність; при співучасті кримінальній відповідальності підлягають дві або більше особи; причетність передбачає два суспільно небезпечних діяння, за кожне з яких повинна наставати самостійна кримінальна відповідальність; причинний зв'язок відсутній у причетності, за винятком злочинного потурання.

Ключові слова: співучасть, причетність, заздалегідь не обіцяне діяння, потурання.

Резюме

Солдатенко А. А. Отграничение прикосновенности к преступлению от соучастия.

В статье проанализировано соотношение институтов прикосновенности к преступлению и соучастия. Эти институты схожи, но у них есть и ряд отличий. Если укрывательство преступления обещано заранее – такое деяние является пособничеством, то есть соучастием. Если же такое деяние не обещано заранее – это уже прикосновенность. При соучастии уголовной

ответственности подлежат два и более лица; прикосновенность предусматривает два общественно опасных деяния, каждое из которых порождает уголовно-правовые отношения; причинная связь в прикосновенности отсутствует за исключением преступного попустительства.

Ключевые слова: соучастие, прикосновенность, заранее не обещанное деяние, попустительство.

Summary

Soldatenko A. Dissociation of involvement is to the crime from participation.

In the article the analyzed correlation of institutes of involvement is to the crime and participation. These institutes are similar, however they have a row of differences. If the concealment of crime is promised in good time – such act is a complicity, id est by criminal participation, if the same act is not in good time promised – it already involvement; at participation to criminal responsibility two is subject or more person; involvement provides for two publicly dangerous acts for each independent criminal responsibility must come of that; causal connection is absent in involvement, except for a criminal connivance.

Key words: participation, involvement, act not promised in good time.

УДК 343.233:340.5:[343.611:343.613] (477)(045)

Н. М. ТАШЛИЦЬКА

Наталія Миколаївна Ташлицька, здобувач Київського університету права НАН України

ЗГОДА ПОТЕРПІЛОГО НА ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ В КОНТИНЕНТАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ПРАВА

Інститут згоди потерпілого має багатоаспектний комплексний характер, оскільки його витoki та умови правомірності заподіяння шкоди знаходяться у різних сферах життєдіяльності та містяться у нормах різних галузей права. Крім того, окремі ознаки «згоди потерпілого» мають не тільки правовий, але ще і морально-етичний зміст, що представляє істотний науковий інтерес для дослідників цього питання.

Наука кримінального права в контексті розробки проблеми згоди потерпілого надає теоретично-правову оцінку наслідків відмови особи від найбільш важливих її прав, що є об'єктом кримінально-правової охорони (життя, здоров'я, свобода, гідність, честь, власність, законні інтереси особистості тощо).

З набранням чинності 1 вересня 2001 р. Кримінального кодексу України (далі – КК України) на законодавчому рівні було закріплено кримінально-правовий інститут обставин, що виключають злочинність діяння. Проте, кримінальний закон й досі вимагає проведення комплексних досліджень фундаментальних проблем кримінального права з метою удосконалення кримінального законодавства.

Як відомо, одним із напрямів удосконалення національного законодавства є вивчення законодавчого досвіду інших держав. Тому виявлення рішення подібного питання досліджуваної проблеми, однакової юридичної техніки або інших загальних чинників дозволяє враховувати позитивний досвід тієї чи іншої галузі права іншої держави, та утримуватися від помилок у законотворчому процесі. У теперішній час загальні норми про заподіяння шкоди якому-небудь благу за згодою потерпілого містяться у кримінальному законодавстві лише окремих держав, а саме, у Кримінальному кодексі Австрії, Білорусі, Голландії, Іспанії, Італії, Парагваю, Польщі, Російської Федерації, Сальвадору, Сан-Марино, Федеративної Республіки Німеччина, Швейцарії, Японії тощо.

До дослідження питання інституту згоди потерпілого вдавалися такі вчені, як: А. А. Піонтковський¹, С. В. Познишев², М. Д. Шаргородський³ та ін. На монографічному рівні окремі питання згоди потерпілого на спричинення шкоди, досліджувалися такими вченими, як: Ю. В. Баулін⁴, А. М. Красіков⁵, Омар Мухаммед Мусса Ісмаїл⁶, О. В. Сумачов⁷, М. В. Сенаторов⁸, Т. І. Присяжнюк⁹, К. С. Широков¹⁰. Однак окремого дослідження згоди потерпілого як самостійної обставини, що виключає злочинність діяння, проведено не було, поза увагою лишається ще ціла низка питань, які необхідно дослідити для правильного застосування інституту згоди потерпілого. Зокрема, не було проведено детального аналізу кримінально-правової кваліфікації дій сторонньої особи, що полягає в обмеженні чи повному позбавленні за згодою потерпілого його невід'ємних, охоронюваних законом прав у кримінальному законодавстві країн континентальної правової сім'ї, та умови правомірності завдання такої шкоди, що і є метою даної статті.

Питання кримінально-правової кваліфікації заподіяння шкоди життю, здоров'ю, власності за згодою потерпілої особи не має однозначної відповіді ще з часів становлення права як такого і до сьогодні. Згода потерпілого завжди мала вплив на караність вчиненого, була та є питанням, в якому стикаються два важливі інтереси права: приватне та публічне, що, у свою чергу, спонукає до його поглибленого вивчення у кримінальному праві.

Розвиток поняття «згода потерпілого на заподіяння шкоди» у континентально-правовій сім'ї почав набувати своєї актуальності ще в правовій системі Стародавнього Риму, яка діяла в Римській державі. Дедалі, по